

Huumeita käyttävien ihmisten terveysneuvonta

MITÄ?

Terveysneuvontapisteiden ensisijaiset palvelut ovat

- Puhtaiden pistovälineiden vaihto ja jakelu
- Testaukset (hiv- ja C-hepatiitti, seksitaudit)
- Rokotukset: A- ja B-hepatiitti, jäykkäkouristus, influenssa- ja koronarokotteet
- Tartuntatautien hoito

Muita palveluita ovat esimerkiksi:

- Terveydenhoito
- Palveluohjaus
- Tiedon jakaminen, ohjaus ja neuvonta (esim. yliannostustietoisuuden lisääminen)
- Vertaistoiminta
- Naapurustotyö

Tavoitteena huumeiden käytöstä aiheutuvien haittojen ehkäisy ja vähentäminen

Hyvointialueilla on vastuu asukkaidensa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä. [Tartuntatautiasetuksen](#) mukaisesti tartuntatautien torjunnasta vastaavan hyvinvointialueen toimielimen ja hyvinvointialueen virka-suhteisen tartuntataudeista vastaavan lääkärin on huolehdittava myös huumeita käyttävien ihmisten tartuntatautien ehkäisyyn liittyvistä palveluista, joita ovat terveysneuvonta ja puhtaiden pistovälineiden jako.

Terveysneuvontatoiminnan tavoite on vähentää huumausaineiden pistokäyttöön liittyviä riskejä, ehkäistä ja vähentää tartuntatauteja, antaa ohjeita haitattomampiin käyttötapoihin sekä ohjata asiakkaita sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin.

Terveysneuvontatyö tarjoaa asiakkaalleen ohjausta, tukea ja neuvontaa. Terveysneuvontapisteissä voi asioida nimettömänä ja ilman ajanvarausta. Palvelut ovat kävijöille maksuttomia.

Toiminta mahdollistaa huumeita käyttäville henkilöille puhtaat käyttövälineet, ohjauksen turvallisempiin ja hygieenisimpiin käyttötapoihin, mahdollisuuden hepatiitti- ja hiv-testeihin, sekä rokotuksiin ja haavanhoitoon ja muihin sairaanhoidollisiin toimenpiteisiin. Terveysneuvontatyö sisältää moniammatillista ohjausta, neuvontaa, tukea ja apua. Terveysneuvontatoimintaan voi kuulua myös mielenterveyden ensiapu, ehkäisyneuvonta, raskaustestit, seksitautitestit sekä tiedon jakaminen seksuaaliterveydestä.

Lisäksi terveysneuvontapisteessä voidaan jakaa tietoa eri päihteistä, niiden vaikutuksista ja esimerkiksi opioidien, rauhoittavien lääkkeiden ja alkoholin yhdistelmäkäytön riskeistä. Toiminta mahdollistaa myös ensiaputaitojen vahvistamisen (yliannostusoireiden tunnistaminen ja yliannostustilanteessa toimiminen).

Terveysneuvontaan liittyy tärkeänä osana myös asiakkaiden ohjaus päihdepalvelujen ja sosiaali- tai terveyspalvelujen sekä mielenterveyspalvelujen piiriin. Matalakynnyksisen palvelun avulla voidaan tavoittaa ne riskiryhmään kuuluvat henkilöt, joiden ongelmat voisivat eskaloitua ilman palveluita. Tarjottavien palvelujen avulla on mahdollista vähentää erikoissairaanhoidon kuormitusta.

MIKSI?

”**Huumeiden käytöstä aiheutuvien ongelmien hoitaminen tulee halvemmaksi kuin niiden hoitamatta jättäminen.**”

Terveysneuvontatyö vähentää kustannuksia

Huumeiden käyttö sekä huumeita ongelmallisesti käyttävien henkilöiden määrä on lisääntynyt tasaisesti koko 2000-luvun ajan. Huumeiden käytön yleistyessä lisääntyvät myös niihin liittyvät haitat. Huumeiden pitkäaikaiskäyttö ja erityisesti huumeiden käyttö pistämällä aiheuttavat vakavia terveyshaittoja, kuten esimerkiksi vakavia infektioita ja muita yksilön terveyteen ja hyvinvointiin liittyviä ongelmia ja haasteita. Huumeita käyttävien ihmisten terveysneuvontatyön avulla voidaan ennaltaehkäistä kalliiden lisäpalveluiden tarvetta ja kustannuksia, kun tarve erikoissairaanhoidon palveluille vähenee.

Terveysneuvontatyön tavoite on ennaltaehkäistä ja vähentää tartuntatauteja sekä estää niiden leviämistä ja lisäksi ennaltaehkäistä huumeiden pistokäyttöön liittyviä muita terveyshaittoja. Pitkän tähtäimen tavoitteena on vähentää sairastavuutta ja huumekuolemia. Terveysneuvontatyön avulla on mahdollista saada myös palvelujärjestelmän ulkopuolella olevia ihmisiä palvelujen piiriin, jolloin on mahdollista kaventaa terveyseroja eri väestöryhmien välillä.

► **Terveysneuvontatyön keskeiset elementit ovat: matala kynnyks, maksuttomuus, anonymiteetti, luottamuksellisuus sekä haittoja vähentävä, tuomitsematon työote.**

MITEN?

”Vain helposti saavutettava palvelu riittävillä aukioloajoilla voi olla vaikuttavaa.”

Huumeita käyttävillä ihmisillä tulee olla tasavertaiset oikeudet palveluihin kaikkialla Suomessa

Huumeiden käyttö ei ole ainoastaan suurten kaupunkien ongelma. Tarjottavien palveluiden laatu, määrä ja saavutettavuus vaihtelevat eri puolilla Suomea. Pitkät välimatkat ja suppeat aukioloajat heikentävät avun tarpeessa olevien tasavertaisia oikeuksia saada palveluita. Terveysneuvontapalveluihin pääsy tulee tehdä mahdollisimman helpoksi kaikkialla Suomessa. Palveluita tulee olla kattavasti ja joustavasti saatavilla huomioiden huumeita käyttävien ihmisten määrä eri alueilla. Terveysneuvontapisteiden aukioloaikojen tulee olla riittävät, sijainti helposti saavutettavissa hyvien liikenneyhteyksien varrella ja palveluvalikoima alueelle sopiva.

Toimintaa suunniteltaessa tulee kuulla palvelua käyttäviä asiakkaita, jotta toiminta tavoittaisi mahdollisimman suuren osan huumeita käyttävistä ihmisistä. Palveluiden saatavuutta voidaan parantaa liikkuvan terveysneuvonnan lisäksi lisäämällä jalkautuvaa ja etsivää työtä. Etsivän työn avulla voidaan tavoittaa uusia asiakkaita sekä niitä henkilöitä, joita olemassa olevat palvelut eivät syystä tai toisesta tavoita.

Hyvinvointialueiden on huolehdittava myös pienempien kaupunkien terveysneuvontapalveluiden tuottamisesta. Liikkuvan terveysneuvontapisteiden avulla voidaan tavoittaa useamman pienen kunnan asiakkaita. Hyvinvointialueet voisivat hoitaa yhteistyössä useamman kunnan alueen terveysneuvontatyön kustannustehokkaan liikkuvan yksikön avulla.

Palvelut tulee järjestää alueelliset tarpeet huomioiden järjestämällä esimerkiksi

- kiinteä toimipiste
- liikkuva palvelu (liikkuva terveysneuvontayksikkö)
- etsivää ja jalkautuvaa työtä

Tai hyödyntämällä kaikkia näitä palveluita.

Terveysneuvontatyö tuo säästöjä

Kolmen henkilön maksansiirron aiheuttamilla kustannuksilla voitaisiin hoitaa 200 C-hepatiittia sairastavaa henkilöä.

Terveysneuvontatyön hyödyt:

Palvelun käyttäjälle

- turvallisempiin, vaihtoehtoisiin ja hygieenisiin käyttötapoihin opastaminen vähentää pistämisestä aiheutuvia haittoja ja sairauksia
- tietoisuus eri päihteiden yhdistelmäkäytöstä kasvaa, jolloin riski yliannostuksiin vähenee
- luottamus palvelujärjestelmään kasvaa
- asiakkaan ohjaaminen eteenpäin tarpeenmukaisesti palveluihin mahdollistuu
- yhteisöllisyys ja osallisuus lisääntyy
- yhteiskuntaan kuulumisen tunne vahvistuu
- elämänlaatu ja hyvinvointi lisääntyy
- somaattisten sairauksien määrä vähenee

Yhteiskunnalle

- tartuntatautien ja terveyshaittojen määrä vähenee
- sairastavuus ja kuolleisuus vähenee
- kustannustehokkuus paranee: terveysneuvontatoiminta tuo pitkällä aikavälillä säästöjä, kun erikoissairaanhoidon tarve vähenee
- väestöryhmien väliset terveyserot kaventuvat
- käytettyjen ruiskujen määrä ympäristössä vähenee

Lisätietoja

[Pistämällä huumeita käyttävien tartuntatautien ehkäisy ja torjunta / ECDC:n ja EMCDDA:n suositus Amfetamiinien ja opioidien ongelmakäytön yleisyys Suomessa vuonna 2017](#)
[Suomen C-hepatiittistrategia](#)
[Huumeitilanne Suomessa 2020](#)
[Huumehoidon ja -kuntoutuksen asiakkaat 2022](#)
[Päihdelastollinen vuosikirja 2020 Alkoholi ja huumeet](#)
[Suomen terveysneuvontapisteet](#)
[Maksatulehdus aikuisilla](#)

Yhteystiedot

Sanna Kailanto

Erytisasiantuntija,
hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, THL
sanna.kailanto@thl.fi

Inari Viskari

Asiantuntija,
hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, THL
inari.viskari@thl.fi

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
thl.fi